

Progression i de studerendes skrivekompetence

Af Signe Skov¹

Denne artikel er et oplæg til diskussion af, hvordan man kan etablere og beskrive en mere eksplicit progression i de studerendes projektskrivningskompetence, så det bliver tydeligere for de studerende, hvordan projekterne undervejs i uddannelserne forbereder dem frem mod uddannelsernes slutprodukt, nemlig specialet.

Indledning

Et centralt spørgsmål i forhold til at kunne tilrettelægge en progression frem mod specialet er, hvad slutmålet er for de studerendes projektskrivningskompetence. Den norske skriveforsker Olga Dysthe opererer ud fra et skrivekompetencebegreb bestående af fire delkompetencer som et bud på, hvad det kræver at kunne skrive opgave på universitetet (Dysthe og Samara, 2006, s. 125). Hendes skrivekompetencebegreb følger her i en udgave, som jeg har udvidet og bearbejdet i forbindelse med min tidligere ansættelse som skrivekonsulent på Københavns Universitet (se også Skov, 2011):

Skrivekompetence på universitetet

1. Undersøgekompetence

– at afgrænse et dokumentationsbehov (problemformulere) og fremskaffe dokumentation (undersøge vha. teorier, begreber og metoder, informationskompetence) o.l.

2. Akademisk tekstkompetence

– projekters opbygning og argumentation, enkeltafsnits indhold og opbygning, fremstillingsformer (redegørelse, analyse, diskussion, vurdering), kildebrug, kildeindskrivning, fagsprog, formalia o.l.

1 Signe Skov er uddannet fra RUC i dansk og pædagogik og i dag ansat på RUC, hvor hun blandt andet arbejder med udvikling af eksamensformer, bedømmelseskriterier og læringsmål samt disses sammenhæng med undervisnings- og vejledningsformer. Tidligere skrivekonsulent på Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet, hvor hun har undervist og vejledt i opgaveskrivning, specialeskrivning, projektstyring og skriveprocesser. Er blandt andet medforfatter til *Specielt om specialer – en brugsbog* (2011), bidragsyder til *Den gode opgave* (2012), har skrevet bogen *Bundne opgaver – hjemmeopgaver og eksamensopgaver på videregående uddannelser* (2008) og står bag udviklingen af *Specialebloggen* (<http://specialebloggen.blogs.ku.dk/>) og to interaktive test i godt akademisk sprog (<http://hum.ku.dk/uddannelser/vejledning/sprogtest/>).

3. Proceskompetence

– læsemåder og læsestrategier, skrivestrategier, feedbackkompetence, vejlederbrug, projektstyringskompetence, affektive kompetencer, metakognitive kompetencer o.l.

4. Basiskompetence

– retskrivning og sprogrigtighed, tekststruktur, sammenhæng o.l.

Når de studerende starter på en universitetsuddannelse på RUC, er *undersøgekompetencen* ny for dem, og altså en de skal lære sig. I denne kompetence ligger nemlig det særligt ”videnskabelige”, som de ikke har reel erfaring med fra deres ungdomsuddannelse: Hvad er det for nogle problemstillinger der arbejdes med på dette fag? Hvad karakteriserer videnskabelig viden i forhold til hverdagsviden? Hvordan arbejder man videnskabeligt? Hvordan produceres ny viden?

- Udvikling af de studerendes undersøgekompetence er i progressionsøjemed et centralt fokusområde i løbet af hele uddannelsen, fra start til slut. Vidensproduktion og videnskabelige arbejdsmåder er kerneaktiviteter på en universitetsuddannelse, og progressionen tager sig ud som stigende krav til kompleksiteten og selvstændigheden i og refleksionen over disse.

Tekstkompetencen er til dels ny for de studerende, når de starter på RUC. I gymnasiet arbejder man også med elevernes akademiske tekstkompetence, men det at beherske akademisk tekstkompetence er tæt forbundet med at beherske videnskabelig undersøgekompetence. Dels er det gennem teksten, at man viser at man behersker normerne for videnskabeligt arbejde. Dels er det at skrive til en videnskabelig modtager, et videnskabeligt diskursfællesskab, styrende for selve undersøgelsesprocessen.

- Derfor er tekstkompetencen særligt i starten og midtvejs i et universitetsstudium central at arbejde med i forhold til hvilke tekstnormer, der i sammenligning med gymnasiet (semi)akademiske tekster skal ekspliciteres som fortsat gangbare på universitetet, henholdsvis skal (videre)udvikles, henholdsvis skal aflæres.

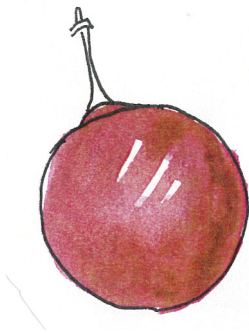
Proceskompetencen er en forudsætning for at kunne gennemføre store skriveopgaver – og det at kunne skrive projekter over et helt semester og skrive i grupper stiller nogle nye krav til de studerende på RUC. Proceskompetencen handler om fx at kunne anvende forskellige læse- og skrivestrategier, at kunne bruge vejleder hensigtsmæssigt, at kunne skrive sammen med andre, at kunne give, modtage og bruge feedback, at kunne sætte

sig deadlines og udnytte tiden fra dag ét, at kunne håndtere usikkerhed og kaos o.l. Med krav om nedsættelse af studietider er proceskompetencen måske blevet endnu mere nødvendig at udvikle og besidde.

- Proceskompetencen er særlig central at sætte fokus på i starten uddannelsesforløbet i forbindelse med de første projekter, hvor man som ny studerende som nævnt skal lære sig at skrive gruppeprojekter. Men også til sidst i uddannelserne især i forbindelse med specialeskrivningen er proceskompetencen vigtig at sætte fokus på hos de studerende med indførelsen af specialekontrakter og loft over skrivetider.

Basiskompetencen forstået som retskrivning og sprogrigtighed forudsættes det, at de studerende har udviklet når de starter på universitet, og RUC tilbyder ikke de studerende særskilt opkvalificering af denne delkompetence.

Delkompetencer i projektskrivningen

Et projekt vil som udgangspunkt kræve brug af alle de fire nævnte delkompetence – fra det første projekt til det sidste (specialet). Og progressionen i projektarbejdet handler derfor helt overordnet set om øget kompleksitet i, refleksion over og selvstændighed i arbejds- og tænkemåderne. Som sådan kan progressionen være svær at beskrive i studieordninger som andet end netop stigende krav til ovennævnte.

Men derudover kan progressionen i studieordninger, i undervisning, i vejledning og feedback også beskrives og afvikles som en skiftende fokusering på forskellige delelementer af den samlede projektskrivningskompetence. Sådan at forstå, at uddannelserne planlægger et didaktisk forløb der sikrer at de studerende får undervisning og vejledning i alle de enkelte delelementer af skrivekompetencen på et givent tidspunkt i løbet af deres uddannelse frem mod specialet.

Følgende systematik er et forslag til en operationalisering af hvilke delskrivekompetence man kan sætter fokus på i skiftende projekter (og i de øvrige skriveopgaver i løbet af uddannelserne). Se også Andersen 2011 for en lignende oversigt. Basiskompetencen er ikke medtaget i boksen da denne kompetence som tidligere nævnt, forventes at være i orden når de studerende starter på en videregående uddannelse.

Projektskrivningskompetence på RUC

1. Undersøgekompetence

- Identificere faglig problemstilling, undersøgelsesspørgsmål.
- Argumentere for undersøgelsens relevans, formål, målgruppe.
- Placering af undersøgelsesspørgsmålet i forskningsfeltet.
- Informationskompetence.
- Organisere og begrunde relevant undersøgelsesdesign.
- Anvende metoder til indsamling af materiale, fx informationssøgning, empiriindsamling.
- Anvende metoder til bearbejdning af materiale, fx systematisere, klassificere, analysere, fortolke, vurdere.
- Begrunde valg af videnskabsteoretisk ståsted, teorier, begreber, metoder.
- Kritisk reflektere over videnskabsteoretisk ståsted, teorier, begreber, metoder.
- Kvalificere videnskabsteoretisk ståsted, teorier, begreber, metoder.

2. Akademisk tekstkompetence

- Problemformulere, fokusere.
- Tekstopbygning, rækkefølge, afsnit.
- Referere, redegøre, beskrive.
- Analysere, fortolke.
- Diskutere, vurdere, perspektivere.
- Argumentere.
- Handleanvise.
- Metakommunikation - tekstlig.
- Metakommunikation - videnskabelig.
- Indskrive litteratur og kilder.
- Viden om plagiering og overholde regler for videnskabelig redelighed.
- Fagterminologi, begrebsbrug, definitioner.
- Sætninger, ordvalg, stil, tone.
- Litteraturhenvisninger, noter, litteraturlister, referencesystemer.
- Layout og typografi.

3. Proceskompetence

- Projektstyringskompetence, fx opstille, overholde og revidere deadlines og milepæle, identificere risikofaktorer, interessenter, skabe sammenhæng mellem tid, kvalitet og resurser.
- Kendskab til og brug af forskellige læse- og skrivestrategier (læsemåder, skriveproces).
- Feedbackkompetence, fx identificere feedbackbehov, kommunikere feedback og bruge feedback.
- Samarbejdskompetencer, fx indgå i faglige samarbejder, facilitere møder, håndtere forskellige faglige udgangspunkter og forudsætninger, forventningsafstemning og procesevaluering.
- Vejlederbrug, fx tilrettelægge vejledningsforløbet hensigtsmæssigt, sikre vejledning og feedback på videnskabeligheden i projektet (problemformulering, undersøgelsesdesign, argumentation).
- Affektive kompetencer, fx fokus på selvmotivation, (selv)ansvar, fleksibilitet, håndtering af frustration, stresshåndtering.
- Metakognitive kompetencer, fx tilrettelægge og monitorere egne læreprocesser og faglige udvikling, selvevaluering, selvregulering.

Som tidligere nævnt vil progressionen i projektskrivningen først og fremmest være et spørgsmål om øget kompleksitet i, refleksion over og selvstændighed i arbejds- og tænkemåderne. Men man kan sætte fokus på delkompetencer undervejs, hvilket der her følger nogle forslag til som oplæg til diskussion og viderebearbejdning på fagene og i studienævnene.

Fokus på delkompetencer undervejs i projektskrivningen

Man kan fx i forbindelse med tekst- og proceskompetencen i løbet af de første projekter sætte fokus på nogle mere afgrænsede håndværksmæssige færdigheder, som de studerende også kender fra deres ungdomsuddannelser såsom:

- informationssøgning, kildehåndtering, læse-/skrivestrategier og projektstyring.

Og eksempelvis starte med at sætte fokus på de mindre selvstændige og dermed kognitivt mindre krævende fremstillingsformer frem mod de mere selvstændige (se også Rienecker, Skov og Stray Jørgensen, 2011) såsom:

- at skrive et referat, en redegørelse, et litteratur-review, en analyse etc.

Dog sådan at dét fokus, man sætter på disse aktiviteter, hele tiden sættes i forhold til og begrundes i forhold til helheden, nemlig (normerne for) vidensproduktion og videnskommunikation. Dette for at understøtte dybdelæring hos de studerende frem for overfladelæring hvor de ikke opnår en egentlig forståelse af akademiske og videnskabelige arbejds- og tænkemåder (Ramsden, 1999).

Ved i en progressionstilrettelæggelse at sætte skiftende fokus på de forskellige delementer af den samlede skrivekompetence fra projekt til projekt sikrer man, at nogen (fag, kurser) tager ansvaret for at de studerende får undervisning og vejledning i alle de enkelte delkompetencer undervejs i deres uddannelse.

Nedenfor ses et forslag til en progression som eventuelt kan bruges som udgangspunkt for fagenes og studienævnenes eget arbejde med at diskutere, beslutte og beskrive en hensigtsmæssig progression i projektskrivningskompetencen (se også Andersen 2011 for forslag til fokusområder på basisdelen).

Forslag til progression i projektskrivningen

	Basisdel	Bachelordel	Kandidatdel
Undersøgekompetence	<p>Identificere faglig problemstilling, undersøgelses-spørgsmål</p> <p>Organisere og begrunde relevant undersøgelsesdesign</p> <p>Informationskompetence</p> <p>Anvende metoder til indsamling af materiale</p> <p>Anvende metoder til bearbejdning af materiale</p> <p>Begrunde valg af videnskabsteori, teorier, begreber, metoder</p>	<p>Identificere faglig problemstilling, undersøgelses-spørgsmål</p> <p>Argumentere for undersøgelsens relevans, formål, målgruppe</p> <p>Organisere og begrunde relevant undersøgelsesdesign</p> <p>Anvende metoder til indsamling af materiale</p> <p>Anvende metoder til bearbejdning af materiale</p> <p>Begrunde valg af videnskabsteori, teorier, begreber, metoder</p> <p>Kritisk reflektere over videnskabsteori, teorier, begreber, metoder</p>	<p>Identificere faglig problemstilling, undersøgelses-spørgsmål</p> <p>Argumentere for undersøgelsens relevans, formål, målgruppe</p> <p>Placering af undersøgelses-spørgsmålet i forskningsfeltet</p> <p>Organisere og begrunde relevant undersøgelsesdesign</p> <p>Anvende metoder til indsamling af materiale</p> <p>Anvende metoder til bearbejdning af materiale</p> <p>Begrunde valg af videnskabsteori, teorier, begreber, metoder</p> <p>Kritisk reflektere videnskabsteori, teorier, begreber, metoder</p> <p>Kvalificere videnskabsteori, teorier, begreber, metoder</p>
Tekstkompetence	<p>Problemformulere, fokusere</p> <p>Tekstopbygning, rækkefølge, afsnit</p> <p>Referere, redegøre, beskrive</p> <p>Analysere, fortolke</p> <p>Metakommunikation - tekstlig</p> <p>Indskrive litteratur og kilder</p> <p>Viden om plagiering</p> <p>Fagterminologi, begrebsbrug, definitioner</p> <p>Sætninger, ordvalg, stil, tone</p> <p>Litteraturhenvisninger, noter, litteraturlister, referencsystemer</p> <p>Layout og typografi</p>	<p>Problemformulere, fokusere</p> <p>Analysere, fortolke.</p> <p>Diskutere, vurdere, perspektivere</p> <p>Argumentere</p> <p>Metakommunikation - tekstlig</p> <p>Metakommunikation - videnskabelig</p> <p>Fagterminologi, begrebsbrug, definitioner</p>	<p>Problemformulere, fokusere</p> <p>Analysere, fortolke</p> <p>Diskutere, vurdere, perspektivere</p> <p>Argumentere</p> <p>Handleanvise</p> <p>Metakommunikation - videnskabelig</p>

Proces-kompetence	Projektstyringskompetence Brug af forskellige læse- og skrivestrategier Feedbackkompetence Samarbejdskompetencer Metakognitive kompetencer	Feedbackkompetence Samarbejdskompetencer Vejlederbrug Affektive kompetencer Metakognitive kompetencer	Vejlederbrug Affektive kompetencer Metakognitive kompetencer
--------------------------	--	---	--

Uddannelsernes øvrige skriveopgaver indgår i progressionen

Tilrettelæggelsen af progression i projektskrivningen med henblik på at understøtte udvikling af de studerendes skrivekompetence frem mod specialet kan med fordel tænkes sammen med den øvrige opgaveskrivning og tekstproduktion på uddannelserne.

De skriftlige eksamensopgaver knyttet til kursusundervisningen, træner delfærdigheder af den videnskabelige projektskrivning hvilket kan præciseres og italesættes overfor de studerende fx ved hjælp af skemaet ovenfor.

Skriveaktiviteter indlagt i selve kursusundervisningen i form af mikroopgaver er aktiviteter der har karakter af både at være at skrive for at lære fag og at skrive for at lære at skrive (Strømsø, Hofgaard og Lauvås, 2006). Mikroopgaver indlægges i undervisningen i forbindelse med gennemgang af stof/pensum. De præsenteres på en slide, kan være individuelle eller løses sammen med sidemanden, og varer typisk 3-8 minutter. Skriveaktiviteten følges op af en opsamling og fælles drøftelse, fx først med sidemand, siden i plenum.

Eksempler på mikroopgaver i undervisningen

- Giv en forklaring på XX.
- Giv en definition på XX.
- Giv et eksempel på XX.
- Skriv et sammendrag af XX tekst.
- Noter centrale faglige pointer i XX tekst.
- Skriv et resume af centrale påstande og argumenter i dagens tekst.
- Skriv argumenter for og imod XX faglige påstand.
- Noter hvordan XX påstand underbygges i XX tekst.

Endelig kan uddannelserne vælge at tilbyde selvstændige skrivekurser ved siden af den skriveundervisning som foregår i selve undervisningen. Enten som ECTS-givende kurser som eksempelvis kurset i Projektteknik på første semester på Den Humanistiske Bacheloruddannelse på RUC som blandt andet giver de studerende kompetencer i at kunne organisere, styre, samarbejde om og reflektere kritisk over et problemorienteret

projektarbejde. Eller som ikke-ECTS-givende kurser, der afholdes som tilbud ved siden af den almindelige kursusundervisning. Eksempelvis kunne man indlægge tre skrivekurser i det samlede uddannelsesforløb, nemlig i forbindelse med projektskrivningen på 1. semester, bachelorprojektet på 6. semester samt i forbindelse med specialet på 9. eller 10. semester. I begge tilfælde er det dog væsentligt at skrivekurserne knyttes til konkret projektskrivning og de specifikkes fags særlige arbejds- og kommunikationsformer.

Referencer

- Andersen, Anders Siig og Hermansen, Janni Berthou (2011): *Fra formål og mål til evaluering, prøve og eksamen*. Oplæg 2011. Roskilde Universitet.
- Andersen, Hanne Leth (2008): *Bevidsthed om læring i uddannelserne: Progression, Portfolio og Entrepreneurship*. Arbejdsrapport 2008-1. Center for Undervisningsudvikling, Aarhus Universitet.
- Bean, John (2001): *Engaging ideas. The Professor's Guide to Integrating Writing, Critical Thinking, and Active Learning in the Classroom*. San Francisco, Jossey-Bass.
- Biggs, John and Tang, Cathrine (2007): *Teaching for Quality Learning at University*. Maidenhead, Open University Press and McGraw-Hill Education.
- Dahl Søndergaard, Bettina (2010): *Kompetencer i matematik ved overgangen mellem det almene gymnasium og universitetet: En SOLO-analyse af progression og vidensformer i læreplaner og kursusbeskrivelser*. I: Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift (nr. 9/2010): *Overgange i uddannelsessystemet*. Odense, Syddansk Universitetsforlag
- Dysthe, Olga og Samara, Akylina (red.) (2006): *Forskningveiledning på master- og doktorgradsnivå*. Oslo, Abstrakt Forlag.
- Illeris, Knud (2011): *Kompetence. Hvad – Hvorfor – Hvordan?* 1. udgave. Frederiksberg, Forlaget Samfundslitteratur.
- Jacobsen, Jens Christian (2010): *Progression i uddannelse og undervisning*. Århus, Klim.
- Olsen, Poul Bitch m.fl. (2012): *Projektarbejde i akademisk praksis – læring og kompetencer*. Arbejdsrapport under udarbejdelse. Roskilde Universitet.
- Ramsden, Paul (1999): *Strategier for bedre undervisning*. København, Gyldendal.
- Rienecker, Lotte, Skov, Signe og Stray Jørgensen, Peter (2011): *Specielt om specialer*. Frederiksberg, Forlaget Samfundslitteratur.
- Rienecker, Lotte og Stray Jørgensen, Peter (med bidrag af Signe Skov) (2012): *Den gode opgave - håndbog i opgaveskrivning på videregående uddannelser*. 4. udg. Frederiksberg, Forlaget Samfundslitteratur.
- Skov, Signe (2008): *Bundne opgaver – hjemmeopgaver og skriftlige eksamensopgaver på videregående uddannelser*. Frederiksberg, Forlaget Samfundslitteratur.
- Skov, Signe (2011): *Hvad er forskellen på en 1. års-, 2. års- og 3. årsopgave?* <http://hum.ku.dk/underviserportal/genveje/skrivekomp/>. Københavns Universitet Amager.
- Strømsø, Helge; Hofgaard Lycke, Kirsten; Lauvås, Per (red.) (2006): *Når læring er det vigtigste. Undervisning i højere uddanning*. Oslo, Cappelen Forlag.